

Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка.
Філософія, 2(7), 30-33.
УДК 16:167/168
<https://doi.org/10.17721/2523-4064.2022/7-5/11>

Віталій Крикун, канд. філос. наук, доц.,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна
<https://orcid.org/0000-0002-2531-0414>
e-mail: krikun_vitaly@knu.ua

Бауліна Таміла, канд. філос. наук,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна
<https://orcid.org/0000-0001-8358-5582>
e-mail: baulina.tamila@knu.ua

ДЕЗІНФОРМАЦІЯ ЯК ЗАСІБ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ: СУТНІСТЬ І НАСЛІДКИ

Досліджено низку питань, які пов'язані зі специфікою поширення інформації в умовах комунікативної практики як на рівні окремої особистості, так і функціонування ЗМІ. Основну увагу приділено питанню свідомого поширення дезінформації. В окресленому контексті розглянуто явище "гібридної війни" та місце в ній інформаційної компоненти, питання використання нарративів як ефективного засобу масового інформаційного ураження та специфіки процесу "девальвації слова" в останні десятиліття. Обґрунтовано необхідність розробити механізми протидії явищам "зловживання свободою слова" та "симулятивної демократії" для забезпечення виживання і сталого розвитку демократичних суспільств.

Ключові слова: дезінформація, гібридна війна, нарратив, "девальвація слова", "зловживання свободою слова".

Вступ. Зростання актуальності використання інформації як ефективного засобу впливу, що особливо яскраво спостерігається у XXI столітті, відображено у виникненні та активному поширенні поняття "гібридна війна". Під "гібридною війною" в інформаційному просторі мають на увазі агресивну компанію, у межах якої значну увагу приділяють застосуванню поряд із традиційною (кінетичною) зброєю фізичного впливу / знищення і некінетичних засобів – економічних, дипломатичних, засобів інформаційного впливу / знищення/придушення тощо. Підсумковий успіх досягається за рахунок формування синергетичного ефекту та використання уразливих місць жертви. Одним із таких слабких місць демократичних за устроєм країн є високий рівень загрози зловживання правом на свободу слова, демократичними процедурами та відсутність/низький рівень культури ведення аргументативного діалогу (дискурсу) (Ю. Габермас). Е результатом виникає стан речей, який британський соціолог І. Блюдорн назвав "симулятивною демократією" (Blüdnorn, 2006: 72–83), тобто, коли замість конструктивного діалогу виникає "обговорення заради обговорення", а позиції учасників оцінюються передусім з позиції "свій-чужий".

Джерела. Теоретичною базою дослідження виступили розвідки низки вітчизняних та закордонних авторів, таких як: І. Блюдорн, Ю. Габермас, Ф. ван Каппен, В. Крикун, Є. Магда, П. Мансур, Г. Спенсер, Ф. Хоффман, Ш. Баллі та інші. Також було враховано статті енциклопедичного характеру, дотичні до окресленої тематики.

Методологія. Теоретико-методологічні засади дослідження ґрунтуються на принципах наукової об'єктивності, неупередженості та системності. Під час проведення дослідження були використані загальнонаукові, філософські та спеціальні методи пізнання соціально-політичних явищ, зокрема загальні методи аналізу, синтезу, компаративний метод.

Результати. Під свободою слова також можна приховати багато чого – від пропаганди різного роду злодіянь до банального поширення брехні. Метою таких дій є введення суспільства або окремих громадян в оману, а оскільки юридичне покарання за поширення недостовірної / брехливої інформації є досить складною справою і не співмірне потенційним здобуткам для суб'єкта /

втратам для об'єктів, то в останні десятиліття дезінформаційні компанії набувають все більшої популярності. Варто зазначити, що інформаційні військові компанії підпорядковані загальним стратегічним і тактичним планам. Прикладами застосування подібних інформаційних військових компаній можуть бути свідомі, сплановані акти комунікативної агресії починаючи з міжособистісного рівня ("Чорна риторика" К. Бредемайер), агресивні рекламні компанії (війна Pepsi VS Coca-Cola), так і на рівні інформаційної підтримки кінетичної війни (формування ненависті до України і всього українського розпочалась в російських ЗМІ значно раніше, ніж безпосередньо воєнні дії, тобто до 2014 року).

Поняття "гібридна війна" широко використовується в інформаційному просторі, але ставлення до його змісту серед дослідників не є однозначним. З-поміж наявних визначень поняття "гібридна війна" варто звернути увагу на такі:

1) Ф. ван Каппен: "Гібридна війна – це мішанина класичного ведення війни з використанням нерегулярних збройних формувань. Держава, яка веде гібридну війну, укладає оборудку з недержавними виконавцями – бойовиками, групами місцевого населення, організаціями, зв'язок із якими формально повністю заперечується. Ці виконавці можуть робити такі речі, які сама держава робити не може... Всю брудну роботу можна перекласти на плечі недержавних формувань" (Корнієнко, 2014).

2) Ф. Хоффман: "Цей конструкт найчастіше називають "гібридною війною", у якій сторони конфлікту використовують різне, у багатьох випадках унікальне поєднання гібридних загроз і тактик, націлених на вразливість держави (США)... Вона може включати контрабанду, наркотероризм, торгівлю зброєю або мисливий бандитизм" (Hoffman, 2009: 35).

3) П. Мансур визначає гібридну війну як "конфлікт з використанням поєднання конвенційних військ і нерегулярних сил (партизан, повстанців і терористів), до яких можуть входити як державні, так і недержавні суб'єкти, націлені на досягнення загальної політичної цілі" (Murrag & Mansoor 2012: 2).

4) Начальник генштабу росії В. Герасімов виклав власне розуміння сучасних методів "вирішення міждержавних конфліктів", у межах якого співвідношення між

військовими та невійськовими заходами становить 1:4, а останні передбачають створення та використання протестних настроїв серед громадян країни, яка є об'єктом агресії. Ефективними невійськовими заходами визначаються, зокрема:

- здійснення інформаційної протидії;
- політичний, економічний та дипломатичний тиск;
- формування та підтримка діяльності опозиційних сил тощо (Герасімов, 2013).

Наведені тлумачення не претендують на завершенисть, радше вказують на факт існування нової моделі ведення війни і перебігу процесу її розвитку, становлення. Але обрання саме цих визначень не є випадковим, оскільки вони демонструють певну еволюційність у становленні окресленого поняття. Так, починаючи з використання недержавних збройних формувань для уникнення відповідальності (ван Каппен), до залучення безпосередньо невійськових компонентів (наркотероризм, бандитизм) (Хоффман) і до зсуву основного акценту на сучасні військові засоби – інформаційні операції спрямовані на дестабілізацію ситуації в країні, що є об'єктом агресії (Герасімов, 2013).

Стає очевидним, що значення інформаційного компонента війни за останні десятиліття суттєво зростає. Впровадження Російською федерацією нових методів війни особливо гостро відчули на собі громадяни України в останнє десятиліття: починаючи від економічного тиску і до фінансування роботи антиукраїнських політиків та ЗМІ тощо. Подібна агресивна діяльність маскувалась під гаслами демократії та свободи слова. Незважаючи на величезні зусилля і кошти, невійськова компонента російської агресії зазнала поразки і наслідком цього стало залучення у 2014 році недержавних та державних військових формувань для захоплення Криму та окремих регіонів Донецької та Луганської областей. Період з 2015-го до 2019-го року включно заходи російської агресії знову набули гібридного вигляду: підтримка корупції в українській владі як фактору, що стримував розвиток країни, антиукраїнська пропаганда через власні ЗМІ. Успішні реформи в Україні, процеси оздоровлення в українському суспільстві, що відбувались в останні роки, призвели до чергової активації Російською федерацією військових засобів ведення війни 24.02.2022. Історія України останніх десятиліть переконливо доводить, що інформаційний складник агресії стає все більш важливим компонентом ефективної війни в XXI столітті.

Чи можна стверджувати, що гібридна війна є винаходом саме XXI століття? Можна стверджувати зворотне, оскільки з давніх часів ведення війни передбачало застосування різних засобів, які у сьогоденні узагальнені в понятті "гібридна війна". Застосування кінетичних засобів ведення війни є завершальним етапом у військовій компанії, про що свідчить багатовікова історія ведення війн та давній афоризм "ultima ratio regum" ("останній аргумент королів"), який викарбовували у Франції XVII століття на гарматах. Одним із перших на важливості цілеспрямованого інформаційного впливу як компоненти військової компанії наголошував Сунь-Цзи у творі "Мистецтво війни". Автор зазначає, що для досягнення перемоги необхідним є використання обману, шпигунів та дезінформаторів. Перемогу отримує той, хто краще підготовлений та володіє достовірною інформацією (Сунь-Цзи, 2016).

Незважаючи на форму (класична чи гібридна) та засоби "...війна завжди буде актом насильства, який має на меті змусити суперника виконати вашу волю" (Магда, 2014).

Наративи як засіб впливу. Варто звернути увагу на еволюцію засобів інформаційної компоненти війни. Якщо спочатку йшлося радше про дезінформацію, введення в оману, залякування тощо, то російсько-українська війна виявила активне залучення наративів як засобів комунікативного впливу, особливо в епоху домінування ЗМІ та інтернет-ресурсів.

Термін "наратив" походить від латинського "*narrare*" – розповідати, пояснювати. На нашу думку, під "наративом" варто розуміти певну історію, сутність якої полягає у викладенні розуміння, ставлення, оцінювання людиною певної події або комплексу подій. Наративи містять у собі елементи світогляду людини і визначають ставлення до об'єктивного світу. За змістом наративи відображають сприйняття людиною світу і її ставлення до всього, що відбувається. Хоча історично поняття "наратив" походить із царин риторики та літератури, але в сьогоденні сфера його застосування значно розширилась і стосується процесу поширення серед інших власного світогляду. Максимальне залучення наративів зараз спостерігається у сфері політики – "політичні наративи".

Наративи стали важливим засобом інформаційної компоненти війни Російської Федерації проти України. Прагнучі виправдати (обґрунтувати необхідність) прагнення знищити українську державність і культуру, російська влада протягом тривалого часу через ЗМІ активно транслювала чимало наративів, наприклад: – "українці є нацистами, становлять загрозу і їх існування є небезпекою", "Україна – це держава, що не відбулась, і її існування – це помилка" тощо. Оскільки наратив є історією, яка несе в собі певну ідею, то для її подання у переконливому вигляді використовуються фейки та інші засоби ангажованого подання інформації, що формує необхідний фон.

Під час російсько-української війни, яка суттєво вплинула на весь світ, ми спостерігаємо й інформаційну війну, або війну наративів. Перемога в такій війні передбачає формування довіри в більшості людей (аудиторії) до певного варіанта ставлення до подій як у минулому, так і в сьогоденні. За таких умов найбільш ефективною зброєю стають засоби масової інформації та канали поширення інформації у мережі Інтернет. І тут людство постає перед обличчям глобальної проблеми, яка загострилась в останні десятиліття, а саме – втрати правдою місця соціальної цінності. Сьогодення у чергове демонструє, що введення інших в оману відкриває перед людиною значні можливості. Брехня має суттєво більший потенціал для монетизації, ніж правда, а отже, на ринку інформації позиції брехні суттєво кращі. Додатковий бонус для брехні полягає у тому, що покарання за поширення недостовірної інформації або немає, або воно є мінімальним, тобто, без сумніву, неспівмірним заподіяній шкоді. Шкідливий вплив брехні як засобу впливу полягає у формуванні у свідомості об'єкта впливу картини світу, що не відповідає реальності. Тобто людина формує помилкові оцінки, приймає необґрунтовані рішення тощо.

Звісно, правдивість не завжди була цінністю для людей. Загалом питання місця правди в життєдіяльності людини є дискурсивним, оскільки:

1) Поняття "правда" є неоднозначним і досить складним для визначення. У сьогоденні можна визначити такі основні розуміння поняття "правда", які наявні в українській мові та культурі і використовуються у повсякденному спілкуванні:

а) правда – відповідність думок людини об'єктивній реальності. У такому розумінні зміст наближено до поняття "істина" ("Це правда – щось насправді існує");

б) правда – щире висловлення людиною своїх думок, відсутнім є бажання ввести співрозмовника в оману. Але мовець може висловлювати і помилкову інформацію ("Я кажу правду"). У такому розумінні зміст наближено до поняття щирість;

в) правда – справедливий соціальний устрій, дотримання справедливості у відносинах між людьми, морально-етичний ідеал ("Боротись за правду, відстоювати правду") (Крикун, 2020: 218–219).

2) Історія людства переконливо демонструє, що правдивість не є базовою необхідністю не лише для людини, але й для інших живих істот. Навіть більше, у тваринному світі здатність до введення інших в оману (мімікрія) є основою для виживання і здобуття собі "місця під сонцем". Схожа ситуація спостерігається і у світі людей.

Цікаву позицію щодо місця правдивості в життєдіяльності людини висловив Г. Спенсер. На підставі аналізу результатів досліджень різних племен та народів на різних історичних етапах розвитку людства, Спенсер визнає правдивість однією з унікальних чеснот людини і вказує на тісний зв'язок правдивості з миролюбністю, а брехливості – з насильством у поведінці людини. Але, на думку англійського дослідника, цей зв'язок не має внутрішнього характеру, а є "наслідком примусового соціального устрою, що розвиває хронічну зовнішню ворожість, а не примусовий соціальний устрій розвивається внаслідок внутрішньої доброзичливості" [Spencer, 1896: 96].

На нашу думку, правдивість і брехливість можна розглядати як моделі поведінки людини, які активуються відповідно до умов середовища, у якому перебуває індивід. Зокрема, в умовах агресії, ворожого ставлення від інших, брехливість дозволяє людині вижити. Відповідно, в умовах цивілізованих, правових відносин у суспільстві правдивість посідає провідне місце.

Останні десятиліття називають добою "постправди". Поява означеного поняття є свідченням процесів, що відбуваються у культурі цивілізованих країн світу. Використовуючи логічний підхід, можна зазначити, що якщо раніше відношення між поняттями "правда" і "брехня" можна було визначити як "логічна суперечність", то в сучасності більш доречним буде вже відношення "логічної протилежності". Поява та зміст поняття "постправа" вказують на втрату "правдою" статусу соціальної цінності, при цьому "брехня" залишається у статусі неприйнятності. Постправдивою можна назвати точку зору, під час висвітлення якої на перший план виходить її переконливість та відповідність інтересам автора. Питання достовірності за таких умов не є актуальним.

Ефективним засобом утворення постправдивої картини світу виступають маніпулятивні прийоми, які варто розглядати як один із засобів психологічного впливу, який передбачає цілеспрямовані дії певного суб'єкта щодо змісту інформації або процесу її опрацювання певним об'єктом у процесі сприйняття об'єктивного світу.

Отже, можна дійти низки проміжних висновків, а саме:

- веденню війни в сучасності властивий гібридний характер агресії з надзвичайно важливим значенням інформаційної компоненти;
- "наративи" набули статусу засобів ефективного впливу в межах інформаційної компоненти війни;
- постправдивість стає ознакою сучасного інформаційного простору;
- зростає активність використання маніпулятивних технологій.

"Девальвація слова". Окреслений стан справ свідчить про сформовану тенденцію сучасності, а саме "девальвація слова". Питання "девальвації слова" неодноразово порушувалось дослідниками, але переду-

сім до окресленої проблеми звертались журналісти, які говорили про мінімальний рівень достовірності слів та обіцянок, що лунають у політичному середовищі. Разючі відомості щодо впливу брехні та порожніх обіцянок на загальносвіттові процеси (тобто на життя мільярдів людей) наводить український дослідник Є. Ланюк: "Прихильники Brexit проводили кампанію Vote Leave, одним із ключових гасел якої була теза, що членство Британії в ЄС коштує 350 млн фунтів на тиждень. Попри те, що ця цифра була цілковито необґрунтованою і її багаторазово спростовували у впливових британських ЗМІ, агітатори Vote Leave вперто поширювали її всіма можливими способами, перетворивши на один із символів Brexit... За підрахунками, 80 % публічних заяв Дональда Трампа – брехня або перекручення фактів" (Ланюк, 2017).

Як базове можна навести таке визначення поняття "девальвація слова": "... знецінювання слова через утрату ним природного, зумовленого мовною практикою зв'язку вираження (звукової та графічної форми) зі змістом (лексичним значенням). Процес Д. с. властивий кожній мові і стосується передусім експресивних, емоційно-оцінних часто вживаних слів та виразів..." (Літературознавчий словник-довідник, 2007: 181).

Одним із перших питання втрати словом свого значення розглядав Ш. Баллі, який пояснював цей процес через поняття "стерті п'ятаки", під яким мав на увазі втрату словом рівня конотаційного забарвлення. Передусім ідеться про емоційно забарвлені слова, які з часом утрачають глибину власної емоційності. Подібний процес, на думку Баллі, має природний характер, обумовлений соціокультурними змінами, і характеризується тим, що слово поступово перестає викликати необхідні асоціації, бажані емоції.

На нашу думку, в процесі девальвації слова можна виокремити кілька аспектів:

а) літературознавчий – втрата словом, словосполученням або літературним твором глибини змісту, переживань;

б) соціальний – втрата словом достовірності власного змісту.

Якщо "стирання п'ятаків" (Ш. Баллі) має суто природний характер і відбувається внаслідок соціокультурних змін у мовному середовищі, то причини девальвації достовірності інші. На нашу думку, причини слід шукати в сутності людини як живої істоти.

Переважає більшість дослідників вважають, що брешуть усі люди, і такі дії є природним засобом соціальної взаємодії, який активується, коли людина прагне щось приховати, уникнути відповідальності, отримати певну вигоду, перевагу над іншими тощо (П. Екман, Л. Петрановська та інші). Іноді брехня може стати у пригоді (брехня заради спасіння). Водночас брехня може заподіяти невинуватну шкоду іміджу людини, оскільки рівень довіри до людини, яку зловили на брехні, суттєво знижується (К. Бредемайер, Д. Карнегі). Розглядаючи брехню як соціальне явище, Г. Спенсер наголошує, що вона притаманна суспільствам із примусовим соціальним устроєм, тоді як правдивість і дружність притаманні вільним відносинам.

Дискусія та висновки. Підбиваючи підсумки цієї розвідки, варто звернути увагу на низку положень:

- сьогодення характеризується кризою демократичних інститутів, а важливими причинами такої кризи можна визначити явища "зловживання свободою слова" та "симулятивну демократію";

- зважаючи на можливості сучасних ЗМІ, інформаційна компонента війни виходить на перший план в умовах агресії;

• військова агресія у сьогоднішні все більше набуває гібридного вигляду, тобто безпосередньо кінетична зброя відходить на другий план, а інформаційна, економічна та політична компоненти набувають максимальної актуальності;

• використання "нарративів" можна назвати сучасною інформаційною зброєю масового ураження;

• правда втратила статус соціокультурної цінності;

• спостерігається девальвація достовірності слова, що є свідченням накопичення ворожнечі, зростання недовіри між людьми та наслідком наявності ворожих намірів.

Збільшення кількості брехні / постправди в інформаційному просторі в сьогоднішні є симптомом зростання рівня ворожості як у межах окремої країни, регіону, так і на всій планеті Земля. Війна як хвороба, що вражає окремих орган, але суттєво відбивається і на всьому організмі загалом.

Україна, як і інші сучасні демократичні суспільства, постала перед необхідністю розробити механізми протидії зловживанню свободою слова та поширенню дезінформації. Виконання окресленого завдання, на нашу думку, передбачає вживання комплексу заходів, а саме:

1) юридичну відповідальність за публічне поширення дезінформаційних повідомлень;

2) стимулювання розвитку культури аргументативного дискурсу (Ю. Габермас) і рівня освіченості у суспільстві в цілому;

3) сприяння поверненню правди на верхні рівні соціокультурних цінностей і, відповідно, неприйняття брехні та дезінформації.

Україна має стати суспільством вільних, цивілізованих та освічених людей, об'єднаних навколо ідей законності, правдивості та дружності.

Список використаних джерел

Герасимов В. Ценность науки в предвидении. *Военно-промышленный курьер*. 2013. № 8(476). URL: http://vpknews.ru/sites/default/files/pdf/VPK_08_476.pdf (дата звернення: 3 вересня 2022 р.)

Девальвація слова. *Літературознавчий словник-довідник* / За ред. Р. Т. Гром'яка, Ю. І. Коваліва, В. І. Теремка. Київ: ВЦ "Академія", 2007. 752 с.

Корнієнко С. Путін веде в Україні гібридну війну – генерал Каппен. *Радіо Свобода*. 27.04.2014. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/25363591.html> (дата звернення: 3 вересня 2022 р.)

Крикун В. Постправда: сутність та перспективи. *Людинознавчі студії*: зб. наук. праць Дрогобиц. пед. ун-ту. Серія "Філософія". 2020. № 41. С. 213–227.

Маєда Є. Гібридна війна: сутність та структура феномену. *Міжнародні відносини. Серія "Політичні науки"*. 2014. № 4. р. URL: http://journals.iir.kiev.ua/index.php/pol_n/article/view/2489/2220. (дата звернення: 1 вересня 2022)

Сунь-Цзи. *Мистецтво Війни* / пер.: Ганна Литвиненко. Харків: КСД, 2016. 128 с.

Blüdnor I. Post-demokratische Wende und Simulative Demokratie. *Forschungsjournal Neue Soziale Bewegungen*. 2006. Jg. 19, Heft 4. S. 72–83.

Hoffman F. G. Hybrid Warfare and Challenges. *Joint Force Quarterly (JFQ)*. 2009. Vol. 52. P. 34–39.

Murray W., Mansoor Peter R. Hybrid warfare: fighting complex opponents from the ancient world to the present. Cambridge: Cambridge University Press, 2012. 321 p.

Spenser H. *The Principles of Ethics*. New York: D. Appleton and company, 1896. Vol. 1. 272 p.

References

Gerasimov, V. (2013). Cennost' nauki v predvidenii. *Voennopromyshlennyj kur'er*. № 8(476). Retrieved March, 3, 2022, from http://vpknews.ru/sites/default/files/pdf/VPK_08_476.pdf [in Russian].

Devalvatsiia slova. (2007). V *Literaturoznavchyi slovnyk-dovidnyk* / Za red. R. T. Hromiaka, Yu. I. Kovaliva, V. I. Teremka. K.: VTs "Akademiiia", 752 s. [in Ukrainian].

Korniienko, S. (2014). Putin vede v Ukraini hibrydnu viinu – heneral Kappen / *Radio Svoboda*. Retrieved September, 3, 2022, from <https://www.radiosvoboda.org/a/25363591.html> [in Ukrainian].

Krykun, V. (2020). Postpravda: sutnist ta perspektyvy. *Liudynoznavchi studii: zbirnyk naukovykh prats Drohobytskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka. Seriiia "Filosofiiia"*, № 41, S. 213–227. doi: <https://doi.org/10.24919/2522-4700.41.15> [in Ukrainian].

Mahda, Ye. (2014). Hibrydna viina: sutnist ta struktura fenomenu // *Mizhnarodni vidnosyny. Seriiia "Politychni nauky"*, № 4. Retrieved September, 3, 2022, from http://journals.iir.kiev.ua/index.php/pol_n/article/view/2489/2220. [in Ukrainian].

Sun-Tszy. *Mystetstvo Viiny*. Pereklad: Hanna Lytvynenko. Kharkiv: KSD, 2016. 128 s. [in Ukrainian].

Blüdnor, I. (2006). *Post-demokratische Wende und Simulative Demokratie*, in: *Forschungsjournal Neue Soziale Bewegungen*, Jg. 19, Heft 4, S. 72–83.

Hoffman, F. G. (2009). *Hybrid Warfare and Challenges. Joint Force Quarterly (JFQ)*. Volume 52. P. 34–39.

Spenser, H. (1896). *The Principles of Ethics*, vol. 1 New York: D. Appleton and company. 272 p.

Murray, W., Mansoor, P. (2012). *Hybrid warfare: fighting complex opponents from the ancient world to the present*. Cambridge University Press, 321 p.

Отримано: 24.11.2022

Ухвалено до друку: 19.12.2022

Опубліковано: 30.12.2022

Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv.

Philosophy, 2(7), 30-33.

UDC 16:167/168

<https://doi.org/10.17721/2523-4064.2022/7-5/11>

Vitaly Krikun, PhD, Associate Prof.,
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0002-2531-0414>
e-mail: krikun_vitaly@knu.ua

Tamila Baulina, PhD,
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0001-8358-5582>
e-mail: baulina.tamila@knu.ua

DISINFORMATION AS A TOOL OF HYBRID WARFARE: ESSENCE AND CONSEQUENCES

The article examines a number of issues related to the specifics of information dissemination under the conditions of communicative practice of both an individual level and the functioning of mass media. The main attention is paid to the issue of the deliberate spread of disinformation. In this context, the phenomenon of "hybrid war" and the place of the information component in it, the issue of using narratives as an effective means of mass information damage, and the specifics of the process of "devaluation of the word". The need to develop mechanisms to counteract the phenomena of "abuse of freedom of speech" and "simulative democracy" to ensure the survival and sustainable development of democratic societies is substantiated.

Keywords: misinformation, hybrid war, narrative, "devaluation of the word", "abuse of freedom of speech".